

ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА У ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ТВОРЧИМИ ТА ТЕХНІЧНИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

*Д. Ю. Заєць,
студент 2 курсу, спеціальності «Психологія»,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса
Науковий керівник: К. М. Васюк, к. психол. н., доцент*

У наш час великий вплив на розвиток науково технічного прогресу має як творчий, так і технічний вид мислення. Творчі та технічні види діяльності впливають на формування різних когнітивних функцій зокрема у підлітків. Але логічно допустити, що творче та технічне мислення мають різні вимоги до когнітивних функцій особистості, творче мислення вимагає більш розвиненої уяви та образного мислення, мовлення, а технічні види роблять акцент на словесно логічному та предметному мисленні. Тому важливо дослідити різницю між творчим та технічним мисленням.

Проблемою та основною метою дослідження являється аналіз підходів до формування різних аспектів когнітивних функцій підлітків під впливом різних видів творчої діяльності.

Актуальність обумовлена тим, що у наш час дуже мало наукових досліджень пов'язані саме з цією тематикою і більшість наукових шкіл не досить детально відкривали дане питання ,це може негативно впливати на навчання та розвиток сучасної молоді ,які розвивають в собі лише одну групу когнітивних функцій ,що в подальшому негативно впливає на формування у них загального розвитку.

Метою нашого дослідження є дізнатися деталі та відмінності когнітивної сфери підлітків, які займаються тим чи іншим видом творчої діяльності: (технічним, художнім), для покращення виховного впливу на них в процесі навчання та в позашкільній роботі.

Когнітивна сфера (від лат. *Cognitio* – пізнання, пізнавання, ознайомлення) – компонент свідомості людини і її загальнолюдської когніції; багаторівнева система, яка забезпечує виконання всіх основних когнітивних функцій центральної нервової системи.

На думку одного з засновників і авторів теорій когнітивного розвитку Ж. Піаже (Піаже Ж., 2004) у підлітків переважно використовується гіпотетико-дедуктивний метод пізнання . У підлітковому віці, дитина мислить гіпотезами, які можуть бути перевірені для того, щоб вибрати з них ту, що відповідає дійсному

стану справ, логічно допустити, що різні види діяльності формують у дітей різні погляди і паттерни мислення.

Дитина набуває здатності мислити реченнями та встановлювати формальні відносини між ними (включення, кон'юнкція, диз'юнкція (логіка) тощо), логічні відносини встановлюються вже між реченнями, тобто між результатами конкретних операцій. Тому Ж. Піаже називає ці операції операціями другого ступеня, або формальними операціями. З цього випливає те, що у підлітків починається сенситивний період для формування у них певних когнітивних установок, тому досить цікаво спостерігати за формуванням різних особливостей когнітивного інтелекту підлітків в умовах індивідуальних занять (Піаже Ж., 2002).

Розглядаючи проблему детермінації особистісних рис когнітивно-стильовими утвореннями ми відштовхувались від концепції інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна. Саме особистісні структури, що синтезують у собі вплив онтогенетичних і філогенетичних тенденцій, стають основним чинником індивідуальної мінливості, що, з одного боку, «пов'язане з активною дією соціальних властивостей особистості на структурно-динамічні особливості індивіда, є їх генетичними джерелами», з другого боку, забезпечує функціонування індивідуальності як складної системи, що само розвивається і характеризується «балансом основних ефектів внутрішньої і зовнішньої взаємодії – оптимальністю, компенсаторністю, адаптивністю і результативністю» (Мерлін В. С., 1988). На основі цих даних можна зробити висновок, що сукупність і розвиток всіх аспектів пізнавальної сфери дає найбільший ефект для розвитку сучасних підлітків.

Один із найяскравіших сучасних дослідників проблематики когнітивних стилів М. О. Холодна зазначає, що на операційному рівні для вимірювання різних когнітивних стилів використовуються достатньо прості процедури, орієнтовані на виявлення, здавалося б, окремих індивідуальних відмінностей в пізнавальній діяльності (швидкості знаходження простої деталі в складній фігурі, величини інтерференції словесно і сенсорно перцептивних функцій, опори на вузькі або широкі категорії при розумінні дійсності, точність перцептивного сканування і т. д.) (Холодна М. О., 1997). Проте ці окремі відмінності у пізнавальній діяльності виявляються пов'язаними з широким спектром найрізноманітніших психологічних характеристик індивідуальності, починаючи з моторики і закінчуючи механізмами психологічних захистів». На думку автора, сам факт такого роду глибокої включеності когнітивних стилів в особистісну

організацію є додатковим аргументом на користь припущення про особливу роль стильових властивостей в регуляції психічної активності. Що фактично являється підтвердженням, важливості формування та розвитку сукупності різних когнітивних процесів у підлітків.

Практичне значення даного дослідження полягає в тому, щоб оптимізувати виховний вплив на сучасну молодь в тому числі і підлітків для багатостороннього розвитку їх вроджених та набутих вмінь, що в подальшому допоможе їм стати успішними та всебічно розвиненими людьми у всіх можливих сферах роботи в тому числі і в сімейному житті. Також це має прикладне значення для сучасної освіти, адже дуже важливо щоб саме педагоги могли давати можливість підліткам розвиватися в різних сферах та дисциплінах для формування у них різнобічного мислення.

Розкриття зв'язку когнітивної сфери підлітків з творчістю вимагає переходу до креативності свідомості. Розкриття творчості як інноваційного процесу його спрямованості на зміну буття вимагає повному поглянути на природу когнітивного. У творчості діти виходять за межі існуючого. Цей вихід розкривається як трансцендування. Постійне трансцендування є виявом творчості (Новіков Б., 2015).

Перехід до розгляду внутрішніх ментальних репрезентацій ставить питання взаємодії матеріального та ідеального (Варели Ф., 2002) про нейронну синхронізацію 80-х р, передбачає нерозривну єдність когнітивного акту з єдиним і специфічним з'єднанням клітин мозку. Прив'язаність когнітивного до внутрішнього ментального стану підлітків пов'язується з розглядом когнітивного як адаптивного до середовища, дитина перетворюється в когнітивного агента, який поряд з іншими когнітивними агентами знаходиться в єдиному ланцюгу еволюції. З методологічної точки зору когнітивне тут зливається з об'єктом певної природи і розглядається в контексті біологічного пізнання. В основі розуміння когнітивного в соціальній психології та педагогіці знаходиться тілесний підхід та розкриття тілесного суб'єкту. В той же час широко використовується комп'ютерна метафора. Інформаційно-процесуальний підхід у соціальній психології передбачає розгляд когнітивних процесів переробки інформації на основі комп'ютеризації (Янчук В., 2013).

Постановка проблеми когнітивної активності дітей, як вияву творчості відкриває новий вимір дії когнітивних пізнавальних здібностей, пов'язаний з створенням нового. Творчість не є іманентною традицій когнітивних досліджень. Так, М. Мурані зазначає, що, якщо жива система починає брати участь у взаємодіях,

не приписаних и організацією, ця взаємодія залишається поза межами и когнітивної області (Мурані М., 1995).

Таким чином, на основі здійсненого аналізу підходів ми можемо сказати, що досить важливим являється вплив відмінних видів діяльності на формування різних індивідуальних когнітивних особливостей підлітків, зокрема, когнітивних стилів, а також недостатньо висвітлена проблема їх відмінностей в залежності від того, яким видом творчої діяльності займається підліток.

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТУ ЯК ПСИХО-СОЦІАЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ

Ю. С. Зацерковна,

магістрант спеціальності «Психологія»,

Донецький національний університет

імені Василя Стуса

Науковий керівник: О. В. Бацилєва, д. психол. н., професор

Проблема конфліктів завжди була актуальною та перебувала у центрі уваги фахівців різних галузей. Актуальною вона залишається і в умовах сьогодення, коли значне зростання агресивних, конфліктних тенденцій спостерігається серед різних верств населення. Стратегії поведінки в конфліктній ситуації визначають успішність особистості в міжособистісних стосунках, виступають основою для ефективного соціального функціонування.

Метою роботи є теоретичний аналіз проблеми конфлікту як психо-соціального феномену.

Згідно сучасних поглядів конфлікт розглядається як важлива сторона взаємодії людей у суспільстві. Безконфліктної взаємодії не існує, конфліктами насичене весь простір людського існування, всі сфери життєдіяльності. Саме це визначає значний інтерес до означеної проблеми не тільки вітчизняних дослідників, але й зарубіжних. Одним із перших досліджував конфлікт К. Левін. На думку дослідника конфлікт – це ситуація, в якій на індивід діють протилежно направленні одночасно сили однакової величини (Левин К., 1997). У такому ж контексті трактується конфлікт і в дослідженнях Р. Дарендорфа і Л. Козера. Однією з перших цілісних концепцій конфлікту вважають концепцію З. Фрейда, яка склалася у психоаналітичному підході. Певні дослідження проблеми конфліктів у вітчизняній конфлітологічній науці починають з'являтися у 60-ті роки